

Warszawa, dnia 14 maja 2018 r.

KMP.573.2.2018.KK

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Zakładu Poprawczego w Koronowie
(wyciąg)**

1. Wstęp

Na podstawie artykułu 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), dalej jako: OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 20-21 lutego 2018 r. do Zakładu Poprawczego w Koronowie przy ul. Dworcowej 36 (dalej jako: ZP, placówka) udali się przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej jako: KMPT, Mechanizm) Tomasz Górecki (psycholog, psychoterapeuta), dr Justyna Józwiak (socjolog, politolog w zakresie resocjalizacji) oraz Klaudia Kamińska (prawnik).

Celem wizytacji zapobiegawczej przedstawicieli KMPT było sprawdzenie na miejscu sposobu przestrzegania praw osób umieszczonych w Zakładzie Poprawczym, poprzez dokonanie oceny pod względem ich ochrony przed torturami oraz innym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W czasie wizytacji pracownicy BRPO wykonali następujące czynności:

- przeprowadzili rozmowę wstępną z mgr inż. Maciejem Leciejewskim – dyrektorem placówki,
- dokonali oglądu pomieszczeń, z których mogą korzystać osoby umieszczone w placówce, w tym m.in: sypialni, świetlic, izby przejściowej, izby chorych, sanitariatów, sali gimnastycznej;

- przeprowadzili rozmowy indywidualne z nieletnimi w warunkach wyłączających obecność osób trzecich,
- dokonali analizy dokumentacji dostępnej na miejscu, w tym m.in. księgi nagród i środków dyscyplinarnych, księgi ewidencji próśb, skarg i wniosków, akt osobowych wychowanek,
- wykonali dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur poinformowali dyrektora placówki o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem Zakładu Poprawczego.

Podczas wizytacji przedstawiciele KMPT dokonali oceny traktowania nieletnich przez personel, legalności i prawidłowości dyscyplinowania, realizacji prawa nieletnich do ochrony zdrowia, edukacji, rekreacji i wypoczynku, swobody praktyk religijnych, kwalifikacji personelu, zapewnionych nieletnim warunków bytowych. W niniejszym raporcie uwzględniono jedynie te kwestie, w których przedstawiciele KMPT stwierdzili nieprawidłowości oraz dobre praktyki, które wyróżniają Zakład na tle innych. Raport zawiera też sygnalizowane problemy o charakterze systemowym wymagające zmiany obowiązującego prawa lub jego stosowania.

2. Ogólna charakterystyka placówki

Placówka w Koronowie stanowi połączenie dwóch instytucji: Schroniska dla Nieletnich i Zakładu Poprawczego. Zakład poprawczy jest placówką resocjalizacyjną dla nieletnich dziewcząt w wieku od 13 do 21 lat, skierowanych prawomocnym wyrokiem sądu, podległą Ministerstwu Sprawiedliwości.

Jest to zakład poprawczy o charakterze półotwartym (limit 30 miejsc). W dniu wizytacji w placówce przebywało 21 nieletnich dziewcząt.

Zadaniem zakładu jest wychowywanie resocjalizujące dziewcząt zmierzające do eliminowania przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego, wszechstronnego rozwoju, przygotowania do samodzielnego życia w społeczeństwie i dla społeczeństwa, zgodnego z normami prawnymi i moralnymi obowiązującymi w społeczeństwie oraz do samodzielności zawodowej¹.

---

¹ § 4 ust. 2 Regulaminu Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Koronowie.

3. Dobre praktyki

Przedstawiciele Mechanizmu jako dobrą praktykę wyróżniającą Zakład na tle pozostałych placówek uznały wprowadzenie funkcji Patrona, będącego opiekunem podopiecznej. Wychowanka samodzielnie wybiera sobie Patrona spośród grona pedagogicznego. Instytucja ta z jednej strony ma na celu zbudowanie przyjaznej relacji pomiędzy kadrą pracującą w placówce a wychowanką, a z drugiej strony stwarza pole do realizacji oddziaływań resocjalizacyjnych.

Za dobrą praktykę uznano również wprowadzenie grupy usamodzielniającej się, przeznaczonej dla dziewczyn o dobrych wynikach, mającej na celu przygotowanie do życia na wolności. Dziewczyny zamieszkują oddzielny budynek, w którym przygotowują posiłki oraz wypełniają codzienne obowiązki.

Ponadto, jak wynika z informacji uzyskanych od dyrektora placówki, mają zostać podjęte działania na rzecz możliwości zatrudnienia wychowanek na zewnątrz.

4. Obszary wymagające poprawy

5.1 Dyscyplinowanie

W trakcie analizy dokumentacji przedstawiciele Mechanizmu zwrócili uwagę, iż wśród powodów wymierzania środków dyscyplinarnych znajduje się samookaleczenie. Z tego powodu w okresie od 01.09.2016 r. do 18.09.2017 r. wymierzono 4 środki dyscyplinarne. Należy uznać, że karanie za samookaleczanie jest praktyką, która nie powinna mieć miejsca. Już sam fakt stosowania sankcji za dokonanie autoagresji jest niedopuszczalny. Podkreślenia wymaga również fakt, iż samookaleczanie się jest wg klasyfikacji medycznej ICD-10 izolowanym objawem psychiatrycznym, towarzyszącym najczęściej zaburzeniom osobowości, zachowania i/lub emocji. Dlatego też nieletnich nie powinno się karać za tego typu zachowania, albowiem działanie to mogło być spowodowane silnym napięciem emocjonalnym nieletniej, kumulacją dolegliwości jakie spotykają ją w warunkach izolacji – można i należy powiedzieć, że jest to swoiste wołanie o pomoc.

5.2 Traktowanie

W trakcie rozmów z administracją jednostki oraz z wychowankami przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji otrzymali sygnały o przejawach *drugiego życia*. Przejawy

te miały formę znęcania się i dokuczania innym wychowankom przez jedną z nieletnich. Należy podkreślić, że jakiegokolwiek przejawy *drugiego życia* mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa nieletnich, prowadzić do ich demoralizacji, kształtować szkodliwe z wychowawczego punktu widzenia postawy i uniemożliwiać budowanie przyjaznego środowiska. Stwarzają też ryzyko przenikania, czasem w sposób nieświadomy, wzorów subkulturowych do środowiska personelu, co przejawia się zwłaszcza w podzieleniu przekonań i postaw odpowiadających niekiedy oczekiwaniom podkultury, w tym wartości preferowanych przez osoby je wyznające.

Dlatego też przedstawiciele KMPT z satysfakcją przyjęli wyjaśnienia dyrektora placówki dotyczące sposobu radzenia sobie z przejawami *drugiego życia*. Osoby wizytujące pozytywnie oceniają działania personelu mające na celu eliminowanie wszelkich przejawów przemocy czy też innych zachowań mających znamiona podkultury, a także edukowanie dziewcząt w tym zakresie.

5.3 Kontrola osobista

W trakcie prowadzonych rozmów z dziewczętami przebywającymi w placówce przedstawiciele Mechanizmu uzyskali informację o przeprowadzaniu kontroli osobistych. Kontrola zgodnie z relacją nieletnich polegała na rozebraniu się z ubrań własnych i pozostawaniu w szlafroku, czasem związana była z przykucnięciem. Jednakże z informacji uzyskanych od dyrektora placówki wynika, że kontrole nie są przeprowadzane od momentu uczestnictwa w XII debacie regionalnej Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w Bydgoszczy, która miała miejsce w listopadzie 2017 r. W ocenie dyrektora zrezygnowanie z przeprowadzania kontroli osobistych nie przyniosło, pomimo obaw, żadnych negatywnych skutków, a działania te będą kontynuowane.

KMPT pragnie podkreślić, iż kontrole nie sprzyjają budowaniu wzajemnego zaufania i realizacji celów wychowawczych, a pośrednio mogą też mieć wpływ na funkcjonowanie norm i zasad *drugiego życia*.

Podkreślenia wymaga również, iż w świetle obowiązującego prawa nie ma uzasadnienia dla takiej praktyki. Akt prawny rangi ustawy nie upoważnia personelu zakładów poprawczych oraz schronisk dla nieletnich do dokonywania kontroli osobistych. Kontrole przeprowadzane są na podstawie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. z 2017 r., poz. 487). Takie działania naruszają przepisy Konstytucji. Personel placówki nie może domniemywać swojej kompetencji, a wszelkie ich działania muszą mieć podstawę

prawną. Wobec braku ustawowych uregulowań dających pracownikom prawo do przeszukiwania podopiecznych, jedynym uprawnieniem personelu tych placówek w sytuacjach, w których istnieje podejrzenie posiadania przez nieletniego przedmiotów niedozwolonych, jest prośba o dobrowolne ich wydanie.

Mając powyższe na uwadze, KMPT pozytywnie ocenia zrezygnowanie przez dyrektora Zakładu Poprawczego z przeprowadzania kontroli osobistych nieletnich i rekomenduje dalsze starania w tym zakresie.

5. Zalecenia

Na podstawie art. 19 Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają Dyrektorowi Zakładu Poprawczego w Koronowie:

1. zaprzestanie wymierzania środków dyscyplinarnych nieletnim za samookaleczanie się i objęcie ich szczególną opieką terapeutyczną.